

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)
den 27 november 1997 *

I mål C-62/96,

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av juridiske rådgivaren Frank Benyon och Maria Condou Durande, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud, delgivningsadress: rättstjänsten, Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg, Luxemburg,

sökande,

mot

Republiken Grekland, företrädd av biträdande särskilde juridiske rådgivaren Aikaterini Samoni-Randou vid den särskilda rättsavdelningen för gemenskapsrättsliga frågor, utrikesministeriet, biträdd av Evi Skandalou, juridisk medarbetare vid samma avdelning, och Stamatina Vodina, särskild vetenskaplig medarbetare vid samma avdelning, båda i egenskap av ombud, delgivningsadress: Greklands ambasad, 117, Val Sainte-Croix, Luxemburg,

svarande,

angående en talan om fastställelse av att Republiken Grekland har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 6, 48, 52, 58 och 221 i EG-fördraget samt enligt artikel 7 i kommissionens förordning (EEG) nr 1251/70 av den 29 juni 1970 om arbetstagares rätt att stanna kvar inom en medlemsstats territorium efter att ha varit anställd där (EGT L 142, s. 24) och enligt artikel 7 i rådets direktiv 75/34/EEG av den 17 december 1974 om rätten för en medborgare i en medlemsstat att stanna kvar inom en annan medlemsstats territorium efter att där ha

* Rättegångsspråk: grekiska.

drivit egen rörelse (EGT L 14, s. 10), genom att bibehålla bestämmelser i lag enligt vilka rätten till registrering i de grekiska sjöfartsregistren begränsas till de fartyg som ägs till mer än 50 procent av grekiska medborgare eller av grekiska juridiska personer som till mer än 50 procent ägs av grekiska medborgare,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av ordföranden på första avdelningen, M. Wathelet, tillförordnad ordförande på femte avdelningen, samt domarna J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward, P. Jann (referent) och L. Sevón,

generaladvokat: G. Tesauro,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören H. A. Rühl,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att parterna har avgivit muntliga yttranden vid sammanträdet den 1 juli 1997,

och efter att den 25 september 1997 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Europeiska gemenskapernas kommission har genom ansökan, som inkom till domstolens kansli den 6 mars 1996, med stöd av artikel 169 i EG-fördraget väckt talan om fastställelse av att Republiken Grekland har underlåtit att uppfylla sina skyl-

digheter enligt artiklarna 6, 48, 52, 58 och 221 i EG-fördraget samt enligt artikel 7 i kommissionens förordning (EEG) nr 1251/70 av den 29 juni 1970 om arbetstagarers rätt att stanna kvar inom en medlemsstats territorium efter att ha varit anställd där (EGT L 142, s. 24) och enligt artikel 7 i rådets direktiv 75/34/EEG av den 17 december 1974 om rätten för en medborgare i en medlemsstat att stanna kvar inom en annan medlemsstats territorium efter att där ha drivit egen rörelse (EGT L 14, s. 10), genom att bibehålla bestämmelser i lag enligt vilka rätten till registrering i de grekiska sjöfartsregistren begränsas till de fartyg som ägs till mer än 50 procent av grekiska medborgare eller av grekiska juridiska personer som till mer än 50 procent ägs av grekiska medborgare.

- 2 Kommissionen riktade den 13 juni 1990 en formell underrättelse till Republiken Grekland, i vilken den inledningsvis gjorde gällande att artikel 5 i lagdekret nr 187 i den grekiska sjölagen (*Republiken Greklands officiella tidning* nr 261 av den 8 oktober 1973, nedan kallad artikel 5 i lagen) stred mot artiklarna 7 (numera artikel 6 i EG-fördraget), 52 och 221 i EEG-fördraget med avseende på bestämmelserna om beviljande av rätt för fiskefartyg att föra grekisk flagg. Kommissionen hävdade därefter att artikel 11 i kungligt dekret nr 666/66 var oförenlig med artiklarna 7 och 52 i fördraget, eftersom det i den bestämmelsen krävs att ägaren till ett auktoriserat fiskefartyg skall ha varit i tjänst i tio år som besättningsmedlem på ett fiskefartyg med tillstånd att fiska tvättsvamp för att licens för sådant fiske skall utfärdas. Slutligen ansåg kommissionen att kravet på att en viss andel tjänster ombord på fiskefartygen skulle förbehållas grekiska medborgare utgjorde ett hinder för den fria rörligheten för arbetstagare.
- 3 I sitt svar av den 29 januari 1991 bestred Republiken Grekland anmärkningarna.
- 4 Kommissionen riktade den 9 juli 1990 en andra formell underrättelse till Republiken Grekland, i vilken den gjorde gällande att även de i artikel 5 i lagen föreskrivna villkoren för att tillåta fritidsbåtar att föra grekisk flagg stred mot artiklarna 7, 48, 52 och 221 i EEG-fördraget.

- 5 Greklands regering besvarade denna formella underrättelse den 28 januari 1991.
- 6 Kommissionen sände den 5 juni 1992 en tredje formell underrättelse, i vilken den hävdade att de i artikel 5 i lagen föreskrivna villkoren för att tillåta handelsfartyg att föra grekisk flagg stred mot artiklarna 7, 52 och följande artiklar samt artikel 221 i EEG-fördraget.
- 7 Då kommissionen inte erhöll något svar på sistnämnda skrivelse och inte var nöjd med de svar som givits på de övriga skrivelserna, avgav den ett motiverat yttrande den 27 juli 1993 avseende villkoren för beviljande av rätt att föra grekisk flagg för alla slags fartyg i det grekiska sjöfartsregistret, begränsningen av rätten att på grekiska fiskefartyg anställa sjömän med medborgarskap i övriga medlemsstater samt villkoren för att bevilja licens för fiske av tvättsvamp.
- 8 Republiken Grekland besvarade det motiverade yttrandet. Då kommissionen inte var nöjd med svaret avseende villkoren för beviljande av grekisk nationalitet till alla slags fartyg, väckte den förevarande talan.
- 9 Artikel 5 i lagen, som har rubriken "Fartygs nationalitet", har följande lydelse:

"Villkor för beviljande av grekisk nationalitet

1. Med förbehåll för bestämmelser i speciallagstiftning beviljas sådana fartyg grekisk nationalitet som ägs till mer än 50 procent av grekiska medborgare eller av

grekiska juridiska personer som till mer än 50 procent ägs av grekiska medborgare, på begäran av deras ägare mot uppvisande av ägarbevis.

2. Om fartygets överlåtelsehandling har upprättats utomlands, krävs för införande i registren att handlingen har påtecknats av en konsulär myndighet.

3. Villkoren för att erkänna grekiska fartyg som fartyg för passagerarbefordran fastställs genom ett presidentdekret, utfärdat på förslag av ministern efter det att yttrande inhämtats från styrelsen för handelsflottan.”

- 10 Kommissionen hävdar att de i bestämmelsen föreskrivna villkoren för att bevilja fiske- och handelsfartyg grekisk nationalitet strider mot gemenskapsrätten, närmare bestämt mot artiklarna 6, 48, 52, 58 och 221 i EG-fördraget. Vad beträffar fritidsbåtar som inte används i näringsverksamhet anser kommissionen att artikel 5 i lagen strider mot artiklarna 6, 48 och 52 i fördraget samt mot artikel 7 i förordning nr 1251/70 och mot artikel 7 i direktiv 75/34.
- 11 Republiken Grekland anser inledningsvis att det framgår av domen av den 25 juli 1991 i mål C-221/89, *Factortame m. fl.* (Rec. 1991, s. I-3905), punkt 17, att landet har rätt att tillämpa artikel 5 i 1958 års Genèvekonvention om det öppna havet samt artikel 91 och följande artiklar i Förenta nationernas havsrättskonvention av år 1982. I dessa artiklar föreskrivs att varje stat har rätt att fastställa villkor för att bevilja fartyg sin nationalitet, för införande i sjöfartsregister och för rätten att föra dess flagg så att det skall föreligga en väsentlig anknytning mellan staten och fartyget. Skälen för att kräva en sådan anknytning är att staterna måste uppfylla ett stort antal skyldigheter avseende de fartyg som för deras respektive flagg. Det främsta kriteriet för att bevilja rätten att föra ett lands flagg är enligt regeringen ägarens medborgarskap. Den grekiska regeringen har i det avseendet även åberopat Förenta nationernas konvention av år 1986 om villkor för registrering av fartyg, i vars artiklar 7 och 10 rekvisiten för väsentlig anknytning anges i klara ordalag. Regeringen har understrukit att den grekiska lagstiftningen är anpassad till

bestämmelserna i artikel 8, vilken innehåller rekvisiten för att avgöra vem som är ägare till ett fartyg.

- 12 Republiken Grekland har dessutom hävdad att den grekiska lagstiftningen inte hindrar medborgare i andra medlemsstater från att i Grekland förvärva och använda fartyg som för en annan stats flagg.

- 13 Dessutom har Republiken Grekland gjort gällande att det finns vissa verksamheter som är förbehållna fartyg som för nationell flagg, såsom föreskrivs i rådets förordning (EEG) nr 3760/92 av den 20 december 1992 om ett gemenskapssystem för fiske och vattenbruk (EGT L 389, s. 1) samt i rådets förordning (EEG) nr 3577/92 av den 7 december 1992 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet inom medlemsstaterna (cabotage) (EGT L 364, s. 7). Även om sistnämnda förordning avser tillhandahållande av tjänster, har den även, för att inte förlora sin ändamålsenliga verkan, inverkan på etableringsfriheten. Enligt den grekiska regeringen innefattar begreppet etablering nämligen tillhandahållande av tjänster. Liberaliseringen av dessa tjänster skall genomföras successivt. För övrigt gäller av socio-ekonomiska skäl särskilda regler för Republiken Grekland enligt artikel 6.3 i förordning nr 3577/92.

- 14 Republiken Grekland har slutligen hävdad att föreskrifterna om registrering av fartyg motiveras av krav som är hänförliga till försvarsmaktens organisation, vilka kännetecknas av ett speciellt historiskt och geopolitiskt sammanhang. Republiken Grekland måste nämligen ha möjlighet att rekvirera fartyg vid behov.

- 15 Kommissionen har bestritt den grekiska regeringens argument och grundar sig därvid på domstolens rättspraxis. Enligt kommissionen godtog inte domstolen i domen i det ovannämnda målet *Factortame m. fl.* ett resonemang som liknar det

som Republiken Grekland har anfört i förevarande fall. Dessutom anser kommissionen att bestämmelserna i förordning nr 3577/92 — vilka enligt den grekiska regeringen förbehåller fartyg som för grekisk flagg rätten att utöva yrkesverksamheten i fråga — avser tillämpningen av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet inom medlemsstaterna men inte de rättigheter för fysiska och juridiska personer som följer av artiklarna 52 och 221 i fördraget. Inte heller artikel 5 i lagen rör det område som regleras av förordning nr 3760/92, vilken för övrigt inte tillåter medlemsstaterna att ensidigt vidta åtgärder som strider mot fördraget.

- 16 Kommissionen har även bestritt att Republiken Grekland skulle kunna bibehålla lagstiftning i vilken undantag föreskrivs från principen om fri rörlighet, med motiveringen att landet skall ha möjlighet att rekvirera fartyg av skäl som är knutna till det nationella försvaret. Samtliga ägare till fartyg som för grekisk flagg skulle kunna underkastas samma skyldigheter som grekiska medborgare. En inskränkning av den fria rörligheten skulle i detta hänseende inte vara nödvändig.
- 17 I det avseendet skall det inledningsvis konstateras att nationella bestämmelser som är jämförbara med ifrågavarande grekiska lagstiftning har varit föremål för en väl fastslagen rättspraxis vid domstolen (se för det första domen i det ovannämnda målet *Factortame m. fl.* samt dom av den 4 oktober 1991 i mål C-93/89, kommissionen mot Irland, Rec. 1991, s. I-4569, och i mål C-246/89, kommissionen mot Förenade kungariket, Rec. 1991, s. I-4585, av den 7 mars 1996 i mål C-334/94, kommissionen mot Frankrike, REG 1996, s. I-1307, och av den 12 juni 1997 i mål C-151/96, kommissionen mot Irland, REG 1997, s. I-3327).
- 18 Av denna rättspraxis följer att med avseende på fartyg som används inom ramen för en ekonomisk verksamhet är varje medlemsstat, under utövande av sin behörighet att fastställa de villkor som skall vara uppfyllda för att ett fartyg skall beviljas dess "nationalitet", skyldig att iaktta förbudet mot diskriminering av medlemsstaternas medborgare på grund av deras nationalitet. Dessutom följer av denna

praxis att artikel 52 i fördraget utgör hinder för ett villkor som innebär att krav ställs på att fysiska personer som äger eller befraktar ett fartyg skall ha ett visst medborgarskap och att motsvarande krav, i fråga om bolag, ställs på bolagets aktieinnehavare och ledning. Med avseende på registrering eller drift av ett fartyg, om det rör sig om ett underordnat driftställe som ett kontor, en filial eller ett dotterbolag, strider ett sådant villkor mot artiklarna 52 och 58 i fördraget (se bland annat domen av den 12 juni 1997 i det ovannämnda målet kommissionen mot Irland, punkt 12).

- 19 Vad gäller fartyg som inte används inom ramen för ekonomisk verksamhet påpekade domstolen i domen av den 12 juni 1997 i det ovannämnda målet kommissionen mot Irland, punkt 13, att gemenskapsrätten garanterar varje medborgare i en medlemsstat såväl friheten att bege sig till en annan medlemsstat för att där utöva ett arbete som arbetstagare eller egenföretagare som friheten att bo där efter att ha utövat ett sådant arbete. Rätten att utöva de fritidsaktiviteter som erbjuds i den staten utgör en följd av den fria rörligheten.
- 20 Av detta drog domstolen i punkt 14 i sistnämnda dom slutsatsen att denna medborgares registrering av ett fartyg i fritidssyfte i värdmedlemsstaten omfattas av de gemenskapsrättsliga bestämmelserna avseende fri rörlighet för personer.
- 21 Således bör de argument som den grekiska regeringen har framfört prövas mot bakgrund av sagda rättspraxis.
- 22 I det avseendet skall det inledningsvis konstateras att den grekiska regeringens argument som grundar sig på den internationella sjöretten inte finner stöd i domen i det ovannämnda målet *Factortame m. fl.*, punkt 17. I den domen underströk domstolen nämligen uttryckligen att medlemsstaterna måste iaktta reglerna i gemenskapsrätten då de utövar sin behörighet att fastställa de villkor som skall vara uppfyllda för att ett fartyg skall få införas i deras fartygsregister och för att

fartyget skall ha rätt att föra deras flagg. Trots att detta konstaterande gjordes i fråga om artikel 5 i 1958 års Genèvekonvention, upphävs det inte av Förenta nationernas konventioner av år 1982 och år 1986, vilka båda undertecknades efter Republiken Greklands anslutning till gemenskaperna.

- 23 Det kan vidare framhållas att den grekiska regeringens påstående att dess lagstiftning inte utgör hinder för verksamhet som utövas av medborgare i andra medlemsstater saknar relevans med avseende på artikel 52 andra stycket i fördraget. Som domstolen redan har konstaterat i sin dom i det ovannämnda målet *Factortame m. fl.*, punkt 25, innebär etableringsfriheten en rätt för medborgare i en medlemsstat "att ges möjlighet att starta och driva egen rörelse enligt de villkor som fastställs i etableringslandets lagstiftning för dess egna medborgare ...".
- 24 Vad beträffar det argument som Republiken Grekland har anfört med hänvisning till förordning nr 3760/92 är det tillräckligt att påpeka att sådan nationell lagstiftning i fråga om registrering av fartyg som är aktuell i förevarande fall inte är avsedd att fastställa förfaranden för tilldelning av kvoter eller tillträde till farvatten som utnyttjas av en medlemsstats fiskare. Dessutom kan nationell lagstiftning i fråga om registrering av samtliga fartyg inte motiveras av att det finns ett gemenskapssystem för fiske som tillåter särskilda nationella zoner.
- 25 Vad beträffar förordning nr 3577/92, genom vars artikel 6.3 Republiken Grekland beviljas ett tidsbegränsat undantag, kan det konstateras att detta undantag inte kan användas för att motivera diskriminerande villkor för registrering av fartyg. Även om det är sant att förordningen skjuter upp tillämpningen av principen om frihet

att tillhandahålla vissa tjänster på sjötransportområdet till den 1 januari 2004, kan den inte utgöra grund för ytterligare restriktioner av etableringsfriheten.

- 26 Vad slutligen beträffar organisationen av Republiken Greklands försvar, är det tillräckligt att konstatera att dess myndigheter skulle kunna besluta att för militära ändamål rekvirera alla fartyg som för grekisk flagg, oavsett deras ägares medborgarskap.
- 27 Av det ovan anförda följer att Republiken Grekland har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 6, 48, 52, 58 och 221 i EG-fördraget samt enligt artikel 7 i förordning nr 1251/70 och enligt artikel 7 i direktiv 75/34/EEG, genom att bibehålla bestämmelser i lag enligt vilka rätten till registrering i de grekiska sjöfartsregistren begränsas till de fartyg som ägs till mer än 50 procent av grekiska medborgare eller av grekiska juridiska personer som till mer än 50 procent ägs av grekiska medborgare.

Rättegångskostnader

- 28 Enligt artikel 69.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att Republiken Grekland skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom Republiken Grekland har tappat målet, skall sökandens yrkande bifallas.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

följande dom:

- 1) Republiken Grekland har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 6, 48, 52, 58 och 221 i EG-fördraget samt enligt artikel 7 i kommissionens förordning (EEG) nr 1251/70 av den 29 juni 1970 om arbetstagarers rätt att stanna kvar inom en medlemsstats territorium efter att ha varit anställd där och enligt artikel 7 i rådets direktiv 75/34/EEG av den 17 december 1974 om rätten för en medborgare i en medlemsstat att stanna kvar inom en annan medlemsstats territorium efter att där ha drivit egen rörelse, genom att bibehålla bestämmelser i lag enligt vilka rätten till registrering i de grekiska sjöfartsregistren begränsas till de fartyg som ägs till mer än 50 procent av grekiska medborgare eller av grekiska juridiska personer som till mer än 50 procent ägs av grekiska medborgare.

- 2) Republiken Grekland skall ersätta rättegångskostnaderna.

Wathelet

Moitinho de Almeida

Edward

Jann

Sevón

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 27 november 1997.

R. Grass

C. Gulmann

Justitiesekreterare

Ordförande på femte avdelningen